

CULTURA

Clàssica però informal

El pas per Barcelona i València de James Rhodes, el gens convencional pianista anglès que barreja la interpretació de peces clàssiques amb actituds pròpies d'una estrella de rock i un esperit divulgatiu, obri de nou el debat sobre les maneres d'atraure nous públics a la música culta. Rhodes, i sèries com la gojosa 'Mozart in the jungle', podrien ser el camí. Les coses, però, són una mica més complicades.

Reportatge de Xavier Aliaga

“**L**a música clàssica me la posa dura”. Frases com aquesta, del llibre *Instrumental. A Memoir of Madness, Medication and Music*, defineixen un personatge com el pianista James Rho-

des, algú que confessa que la música de Bach, Schubert o Mozart li va salvar la vida. El llibre repassa una existència d'equilibris en la corda fluixa, amb abusos sexuals en la infantesa, addiccions al sexe i l'alcohol, trastorns mentals –fou

EVA RIPOLL

LORENZO DI NOZZI

ingressat en un hospital psiquiàtric-, un grapat d'intents de suïcidi, un matrimoni fet miques i la pèrdua de la custòdia del fill. Sortosament per a ell, les grans obres de la música culta l'ajudaren a trobar una mica de recer. I va escriure un llibre contant la seua experiència que estigué a punt de no ser publicat per la demanada de la seua ex-esposa. Un èxit rotund que, indubtablement, explica la seua popularitat internacional com a concertista.

La febre Rhodes s'ha instal·lat també entre nosaltres. Tot i haver passat els mesos de maig i juny pels festivals Primera Persona i Sonar, el pianista penjà el cartell de no hi ha bitllets en una nova compareixença el passat 10 de novembre, en el Voll Damm Festival Internacional de Barcelona. I per al 24 de febrer de l'any vinent té programada una altra data en el Palau de la Música, la quarta a la capital del Principat en molt poc de temps.

La colpidora història que l'acompanya, l'estètica malgirbada, més pròpia d'un músic lènguid de *rock indie*, i la connexió amb públics aliens a la música clàssica, han fet de Rhodes tot un fenomen. Digne, fins i tot, d'aparèixer al programa *Salvados* de Jordi Èvole.

El pas per València, el passat 26 de novembre, al Palau de la Música de la ciutat del Túria, ha estat més discret i, en certa manera, controvertit. En la prèvia, la regidora de cultura, Glòria Tello, mostrava la seua satisfacció per una actuació susceptible de "sumar nous públics al Palau" per la seua capacitat de "transmetre els seus coneixements de manera atractiva". Però l'auditori no es va omplir.

El públic, que havia pagat entre 18 i 35 euros, estava configurat –en proporcions difícils de definir– per aficionats a la música clàssica, curiosos i adeptes de Rhodes no habituals del Palau. Un auditori heterogeni que rebé l'actuació

LA MÚSICA CLÀSSICA QUE DU TEXANS. En la imatge de l'esquerra, James Rhodes, durant el seu concert al Palau de la Música de València. En la dreta, Cameron Carpenter, en el Palau de la Música Catalana, amb el seu singular i innovador orgue i una estètica d'artista *punk*.

amb serioses diferències de criteri. "En el concert hi havia gent autènticament extasiada, però els professionals de la música ens miràvem sense donar crèdit. Qualsevol alumne de grau superior toca millor que Rhodes. Va ser una vergonya. A mi, personalment, el mite em va caure als peus. És pur màrqueting", etzibava Alexis Calvo, director d'orquestra, docent i un dels impulsors del famós programa pedagògic Sona l'ESO.

La de Calvo no és una opinió aïllada. En un article del digital *Valencia Plaza* ("James Rhodes en el Palau: Existeixen els nous públics?"), Rosa Solà, una molt reputada crítica, feia un repàs de les deficiències tècniques de Rhodes. I posava en solfa els suposats dots pedagògics. "Més que als compositors, s'explicava a si mateix, declarant tenir un trastorn obsessiu compulsiu, per exemple, fent gala de dir paraules gruixudes, i dient fàstics del *Brexit* o de Trump, en un meditat màrqueting destinat a agradar al públic".

Solà també discutia la filosofia del nou llibre de Rhodes, *Toca el piano*, en el qual sosté que en sis setmanes es pot aprendre a tocar un preludi de Bach. El mateix pianista començà tocant "Preludi núm. 1 en do major" d'*El clavecí ben trempat*. "Quasi tots els estudiants de piano, ja en el segon o tercer curs, han hagut d'enfrontar-se a aquesta partitura, i els més avantatjats l'han *tocada* en bastant menys de sis setmanes. Una altra cosa és que la seua *interpretació* haja estat satisfactòria".

Solà també criticava que es presente "com a model alternatiu una cosa que des de fa lustres es fa en tots els conservatoris i escoles de música", alhora que recordava que mètodes per iniciar els menuts a la música de manera agradable, cas del Kodály o el Suzuki, "tenen una llarga vida". A més a més, els canvis en l'estètica no són privatisms de Rhodes: grans figures com el violinista Ara Malikian o l'organista Cameron Carpenter, assenyalava Solà, s'han distingit també per aspectes i maneres de presentar-se al públic alternatives. →

→ No tot és negatiu, però. Solà elogiava la composició del programa de Rhodes, “perquè no va acudir, per convèncer, als clàssics populars, sinó que va tocar obres realment interessants i, en alguns cas, poc conegudes”. “El públic, més jove del que és habitual, potser escoltava per primera vegada obres de tal calibre, i va caure rendit davant una bellesa que va aconseguir sobreposar-se a la deficient execució”, conclouïa la crítica.

“Rhodes no és un virtuós, però és un difusor”, responia Vicent Ros Peydró, director del Palau de la Música de València. “A mi no em preocupa que s’equivoque de notes o que la pulsació de les tecles no siga perfecta, perquè allò important és el que transmetia. I el públic que vingué no era habitual”, rebla. Un músic, en tot cas, que encaixa en el pla d’actuació “Palau obert”, que pretén “fugir d’una mentalitat hermètica i reservada sense menystenir el públic melòman”.

Cameron Carpenter, esmentat adés, un músic que també ha passat per Barcelona i València, respon també a aquest perfil. Amb una vida més semblant a la d’una estrella de rock, l’organista destaca per la indumentària i per uns pentinats molt cridaners. Per sobre de tot, però, es tracta d’un intèrpret que ha revolucionat la música clàssica amb un cridaner orgue electrònic portàtil amb el qual interpreta peces de Bach o Haydn. A diferència de Rhodes, el nord-americà està considerat un virtuós del seu instrument, un músic molt dotat tècnicament, però la seua estètica i el seu tarannà mediàtic fa que “moltes persones vinguen a veure’l”, sosté Ros.

A més d’atraure aquestes figures mediàtiques, el Palau ha posat en marxa els Casual Concert & Lounge, actuacions de l’Orquestra de València amb un programa amb obres espectaculars i conegudes de música clàssica, els músics vestits de manera informal, una il·luminació més pròpia d’un festival de rock i una sessió de DJ posterior al rebedor amb la cafeteria oberta. Tot, per 10 euros. “Els joves estan encantats amb això, perquè no s’ho esperaven. I es tracta de gent que no havia vingut mai al Palau”, assegura el director de la instal·lació.

Un futur de ‘Carmines buranes’

Víctor Garcia de Gomar, director artístic adjunt del Palau de la Música Catalana, aporta una visió semblant. Sobre Rhodes, també programat per aquest auditori, admet que “és un personatge en si mateix, però ajuda a la sensibilització envers la música clàssica. Salvant totes les distàncies, fa el paper que feien els Tres Tenors”, diu en referència a l’espectacle dels anys 80 de Luciano Pavarotti, Josep Carreras i Plácido Domingo.

Respecte de Cameron Carpenter, més enllà de l’estètica radical, Garcia de Gomar destaca “l’experiència sensorial, amb la il·luminació i amb un instrument que és capaç de fer vibrar l’èstern.

És un músic que cada vegada té més públic perquè funciona el boca-orella”, adverteix.

Pel que fa a la consolidació de nous públics, aquest gestor del Palau adverteix que cal respectar determinats equilibris. “No podem embolcallar els concerts amb massa cel·lofanos perquè el nostre públic té un perfil molt determinats, una mitjana d’edat de 50 a 60 anys i estudis superiors, i això xoca amb portar un públic més jove”.

Però això no significa que no es poden articular estratègies per dur nous públics als auditoris de clàssica. Una de les més sonades va ser la interpretació de la banda sonora de *Star Wars* coincidint amb l’estrena de la nova pel·lícula de la saga, un programa amb el qual “omplírem dues vegades el Palau”. “Si al públic li agrada, potser voldran tornar per veure un programa més clàssic, repetir amb una simfonia clàssica pura i dura. Més enllà d’això, ens trobem amb la realitat. Hem de fer espectacles educatius però no edulcorar-los tant que després la gent es trobi amb la formalitat màxima i això generi rebuig. No podem allunyar el públic del ritual”.

Garcia de Gomar també pensa que el futur “passarà per fer repertoris clàssics amb *Carmines buranes* i el tipus de peces espectaculars i que atrauen més gent”, la qual cosa implica que “els gèneres minoritaris, com ara la música contemporània, patiran més i caldrà ajudar-los més”. “I una altra cosa són els repertoris i una altra els noms, figures com Bartoli, Dudamel o Carpenter, que seran com estrelles de rock. Això, de fet, ja està passant”, afegeix. Un *star system* que és el que es pot permetre el luxe de traure repertori més exigent, apunta Garcia de Gomar. “De fet, el mateix Dudamel va omplir amb *Turangalila* una obra molt difícil i sense concessions”, assegura.

Televisió i educació

El fenomen Rhodes ha caminat paral·lel a l’èxit de *Mozart in the jungle*, una sèrie ambientada en una gran orquestra simfònica de Nova York. Aquesta producció d’Amazon, basada en el llibre *Mozart in the jungle: sex, drugs, and classical music*, trenca amb l’engolament i l’elitisme associat a la música

PALAU DE LA MÚSICA DE VALÈNCIA

CLÀSSIC PERÒ INFORMAL.
A l'esquerra, l'actor Gael García Bernal en una imatge de la sèrie *Mozart in the jungle*, interpretant el director Rodrigo de Souza, inspirat en Gustavo Dudamel. A la dreta, *Casual Concert* al Palau de la Música de València amb la direcció de Josep Vicent i Carles Marín al piano. En el programa obres molt populars com ara el *Bolero* de Ravel, fragments de *Romeo i Julieta* de Prokofiev o *Rhapsody in Blue* de Gershwin.

culta a través dels personatges d'un excèntric i informal director d'orquestra sud-americà, interpretat per Gael García Bernal i basat segurament en el veneçolà Gustavo Dudamel, i una jove oboïsta que comença interpretada per una gran Lola Kirke.

Els profans veuen en *Mozart in the jungle* un món de sexe informal i promiscu, relacions creuades i festes amenitzades per alcohol i drogues que relacionen amb ambients de música pop i rock. Situacions, en realitat, que reflecteixen "el món real", apunta Vicent Ros, que es donen en qualsevol col·lectiu humà. "Tot això ens acosta a un públic convencional, pot contribuir a traure prejudicis i a generar curiositat", afegeix per la seua banda García de Gomar.

De fet, les entretingudes trames de la sèrie són un ganxo per a qualsevol públic, però en tots els capítols sona música clàssica i se'n parla. I aconsueix fer terriblement atractiu ser director o tocar instruments com l'oboè o el violoncel perquè en la ficció ho fan persones atractives i modernes.

La sèrie, ben mirat, és un oasi en un desert audiovisual pel que fa a la clàssica. Un problema no menor. Però el gran repte, segurament, és l'educació. "El dels nous públics de la música clàssica és al meu entendre un problema d'educació. A dos

nivells. D'una banda, l'escolar: cada reforma educativa retalla la música, la plàstica, el teatre ja no existeix... Pots tenir un Picasso o un John Lennon en classe i no assabentar-te perquè no es potencia l'ensenyament artístic. Quina renovació de nous públics has de fer si no els eduques?", es lamenta Alexis Calvo. "Però també hi ha l'educació del públic adult, portem anys programant les mateixes coses d'una franja de 200 anys que va de Mozart a Debussy. El barroc és com si no existira. I pel que fa a la música contemporània, ens hem quedat en Stravinski i en l'any 1913, com si no s'haguera fet música després. Quan, segons la meua experiència, els joves connecten molt més amb la música contemporània de Ligeti que amb Beethoven", rebla aquest músic i docent.

Hi ha qui pensa que s'exagera amb allò dels nous públics, que l'assistència als auditoris està en relació amb la penetració social i en les llars de la música i el seu tarannà exigent en comparació de la facilitat del *pop*, com apunta Rosa Solà en l'article. Hi ha, fins i tot, qui no creu en públics transversals. I que, amb texans o sense, la música culta sempre serà un cau per a minories, com els museus o el cinema d'autor.

I enfront d'això, fenòmens com Rhodes. ●